

SODANKYLÄN MATKAILUN MASTER PLAN





Sodankylän matkailun Master Plan –hankkeen tavoitteena on ollut toimillaan luoda edellytyksiä matkailun toimintaympäristön kehittymiselle sekä edistää kunnan matkailualueiden kehittymistä kestävinä liiketoiminnan ympäristöinä.

Hankkeessa on yhdessä alueen toimijoiden ja sidosryhmien kanssa asiantuntijatyönä toteutettu seuraavat kehittämisen osa-alueet:

- 1) Sodankylän matkailun nykytila-analyysi, kehittämistarpeet sekä kehittämisen mahdollisuudet,
- 2) Aluekohtaiset kehittämisohjelmat ja maankäyttösuunnitelmat, sekä
- 3) Saavutettavuus ja markkinointi

Kehittämisen osa-alueet muodostavat ydinsisältörakenteen kokonaisvaltaiselle kehittämissuunnitelmalle, jonka tarkoituksena on myös toimia pohjana Sodankylän kunnan elinkeinopoliittiselle ohjelmalle sekä systemaattiselle kehitystyölle.

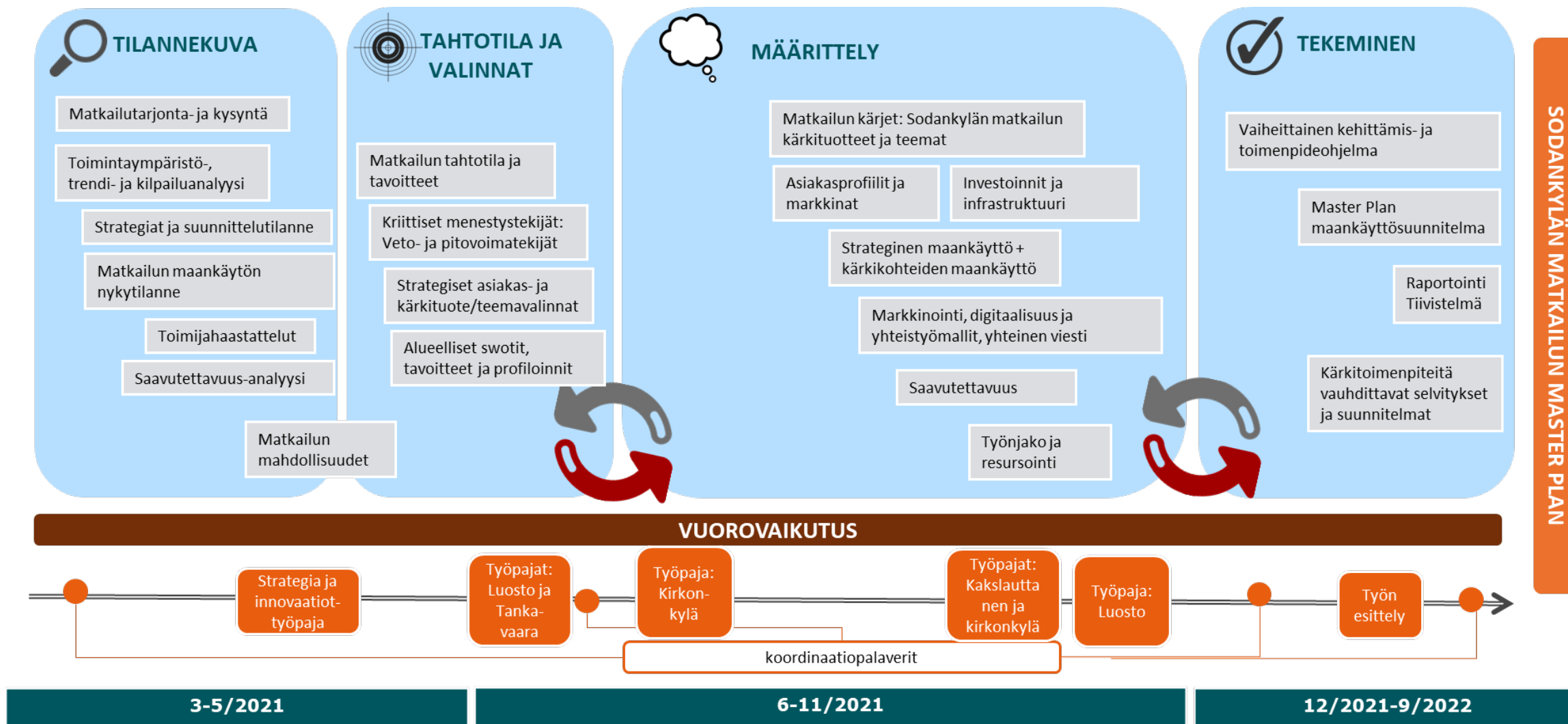
Asiantuntijatyö on toteutettu tiiviissä vuorovaikutuksessa Master Plan –koordinaatioryhmän ja alueellisissa työpajoissa kanssa. Koordinaatioryhmään on kuulunut Sodankylän kunnan matkailukoordinaattori, elinkeinojohtaja ja konsultin edustajat.



Vipuvoimaa
EU:lta



Master Plan prosessi



Sodankylän matkailun yhteiset teemat

- Aluetta yhdistävät teemat ovat luonnonilmiöt, tiede, maaperän rikkaudet, puhdas luonto sekä aidot lappilaiset elämykset.
- Kaikki yhdistävät teemat liittyvät vahvasti vastuullisuuteen ja ilmastonmuutokseenkin.
- Koko Sodankylän läpileikkaavat teemat luovat kuitenkin yhtenäisyyttä ja erottuvaa matkailusisältöä yhteiselle kehittämiselle (tuotteet, reitit, tapahtumat).
- Sodankylän matkailutarjonta koostuu kehityksen eri vaiheissa olevista matkailun keskittymistä, minkä vuoksi näiden alueiden kehittämistarpeita ja kehittämislinjauksia tarkastellaan erikseen.

Yhteisiä kehittämiskohteita Sodankylässä ovat:

- Tunnettavuus
- Digitaalisuus
- Saavutettavuus ja matkaketjut

AIDOT ELÄMYKSET

- Lappilaisia perinteitä ja omaperäisiä tapahtumia
- Sotahistoria
- Saamelaiskulttuuri



MAAPERÄN RIKKAUDET

- Kulta, ametistit
- Jääkauden jäljet ja tunturimaisemat



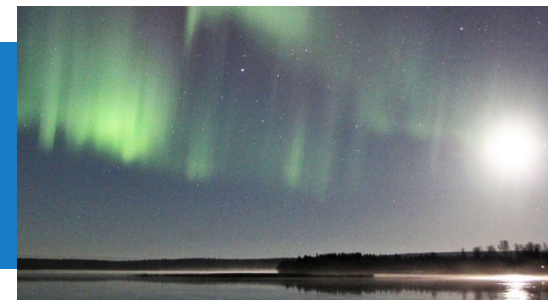
LUONNONILMIÖT

- Revontulet, yötön yö, kaamos, tähtitaivas, ruska
- Luonnon ilmiöitä ympäri vuoden



TIEDE

- Tiedekeskukset
- Tiede ilmiöiden ja maaperän rikkauksien takana



Sodankylän matkailun kärjet

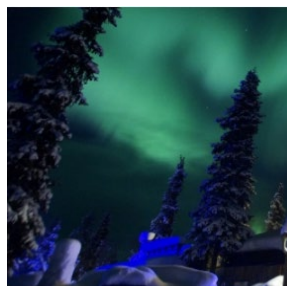
- Sodankylän matkailua kehittyä kärkekohteidensa kautta sillä kullakin kärkekohteella on kullakin oma erottuva profiili, teemoitus ja kohderyhmät.
- Sodankylän matkailun yhteisillä teemoilla voidaan luoda entistä houkuttelevampaa tuotetarjontaa alueen matkailijoille.
- Muita huomioitavia kehittämislinjauksia kaikissa kohteissa:
 - Kaupallisen majoituksen kehittäminen
 - Saavutettavuuden kehittäminen
 - Elokuvatuotantojen kehittäminen
 - Kansallispuistojen saavutettavuuden parantaminen ja monikäyttöisten reittien kehittäminen
 - Ympärivuotisuus ja palveluiden monipuolistaminen
 - Kulttuuria, tapahtumia ja paikallista elämäntapaa nostetaan esiin
 - Investointien ja uusien yrittäjien houkuttelu



LUOSTO

Vastuullinen luontomatkailukohde, Space, Silence&Nature

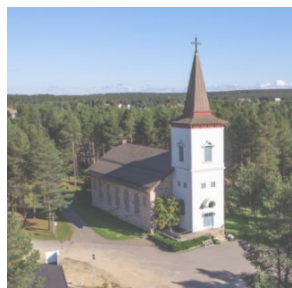
Teemat: Luonto, liikunta, nature in-nature out, ski (hiihto ja laskettelu), ametisti, revontulet



POHJOINEN SODANKYLÄ

Elävä erämaa, jossa useita vetovoimaisia matkailukohteita

Teemat: Geo, kulta, revontulet, kansallispuisto, luonto, vesistömatkailu, saamelaisuus



KIRKONKYLÄ

Kylä keskellä luontoa ja Lappia

Teemat: Maaperän rikkaudet, revontulet, tiede ja sen popularisointi, kulttuuri, historia

Yhteiset kehittämiskohteet

Tapahtumat

Kärkitapahtumien tukeminen ja mahdollistaminen

Sodankylän markkinointi tapahtumapaikkana (tapahtumapaikkojen ja tilojen esiintuonti)

Kehitetään matkailutarjontaa tapahtumien ympärille (sesonkien luominen)

Saavutettavuus ja matkaketjut

Kehitetään maakunnallisia matkaketjuja, jotta Sodankylä kytkeytyy vahvasti Lapin matkailun kehitykseen

Kehitetään yhdessä Sodankylän sisäistä saavutettavuutta

Kehitetään suosituksia teema- ja matkareiteistä kärkikohteiden välillä

Kohteissa reitit ja kohteissa liikkuminen painopisteinä

Digitaalisuus

Kävijäkokemuksen kehittäminen PWA-sovelluksen* avulla (palvelut, reitit, kohteet, tapahtumat)

Sodankylän tarjontaa tuotteistetaan digitaaliseen muotoon kansalliselle ja maakunnalliselle Travel Planner alustoille



Tunnettavuus

Sodankylän yhteisten teemojen kautta luodaan mielikuvaa Sodankylästä matkakohteena

Alueellisten kohteiden tunnettuus tukee Sodankylän kokonaisuutta

Alustasovellus (PWA)*

Selkeä palvelukokonaisuus, jonka avulla matkailija pystyy suunnittelemaan ja toteuttamaan monipuolisen ohjelman alueella sekä löytämään sekä ei-kaupalliset että kaupalliset palvelut

Edistää alueen yhteistä markkinointia sekä digitaalista saavutettavuutta ja matkaketjuja.

Olennainen kohdetieto, tapahtumatietoa ja navigointi yhdessä palvelussa

Palvelu mahdollistaa oman Sodankylä kokemuksen suunnittelun. Valmiita teemoitettuja ja tyypiteltyjä reittejä tai mahdollisuus tehdä täysin itse räätälöity kokonaisuus

Tavoitteena keskiostoksen ja viipymän kasvattaminen

Yhteenvedo aluekohtaisesti

	LUOSTO	POHJOINEN SODANKYLÄ	KIRKONKYLÄ	KYLÄT
Vahvuudet	- Pyhä-Luosto matkailukeskus - Kansallispuisto ja luonnonläheisyys - Ametisti, revontulet, kelo - Rauhallisuus ja lapsiystävällisyys - Kaavoitus mahdollistaa investoinnit - Kansainvälisyys	- Kansallispuisto - Omat vetovoimaiset ja erottuvat matkailukohteet - Geologia, kulta, revontulet ja luonnonilmiöt, saamelaisuus - Kalastus ja metsästys, eräretkeily	- Hyvät kaupan palvelut - Tapahtumat - Sodankylän kunnan historia - Liikuntapaikat	- Omaleimaiset kylät ja järvikylä paljon - Kyliä nostettu matkailullisesti jo esiin
Kehittämistarpeet	- Paikallista asumista, etätyö - Yhteistyö Sodankylän yrittäjien kanssa - Ympärivuotisuus, kotimaanmatkailu - Digitalisuuden hyödyntäminen - Investointien edistäminen ja majoituskapasiteetti - Reitistöjen kehittäminen, opasteet, kyläilmeen parantaminen - Palvelutarjonnan laajentaminen mm. perheiden tarpeisiin	- Ohjelmapalvelutoiminnan kehittäminen - Kansallispuiston reittien monipuolinen käyttö ja kohteiden saavutettavuus	- Keskustan houkuttelevuus - Aktiviteetti- ja ohjelmapalvelutarjonnan kehittäminen ja majoitustarjonta - Keskustan houkuttelevuus ja kyläilmeen parantaminen - Opastus, näyteikkunat ja kyltitykset liiketiloille sekä palveluille kv -matkailijoille	- Palvelut ja selkeät käyntikohteet kylissä - Kylätapahtumat - Kylien helppo saavutettavuus
Mahdollisuudet	- Kansallispuiston esiin nostaminen - Luontokokemuksen vahvistaminen: reittiverkoston laajentaminen - Luonto, liikunta, ski (hiihto ja laskettelu), ametisti, revontulet, kelo, nature in - nature out - Tiede ja avaruus - Reittiverkoston laajentaminen ja monipuolistaminen	- Monipuoliset ympärivuotiset ohjelmapalvelut - Matkailualueena kehittäminen: teemareitit ja kohteet - Sompio brändin yhteistoimintaverkoston laajentaminen	- Aktiviteetti- ja ohjelmapalvelutarjonnan kehittäminen - Kärkiteemojen popularisointi ja kokoaminen sekä uusi attraktio (geo, maaperän rikkaudet, revontulet, ilmastonmuutos) - Kommattivaara	- Vapaa-ajan asumisen kehittäminen: maaseutumainen asuminen, elämäntapa ja etätyö - Pyörämatkailun kehittäminen kylien välillä - Lähiruoka ja paikallistuotteet - Kylätalot tai vastaavat käyntikohteina

LUOSTO

Vastuullinen luontomatkailukohde
Space, Silence&Nature

Teemat

Luonto, liikunta, ski (hiihto ja laskettelu),
ametisti, revontulet, nature in – nature out

Profiili

- Luosto on arktisten ja mystisten luonnonilmiöiden vastuullinen matkailukohde sekä idyllinen & ekologinen tunturikylä
- Erottavat teemat:
 - Luonnonilmiöt ja Tähtien erämaa
 - Geologia (tunturi, ametistit)

Asiakasprofiilit

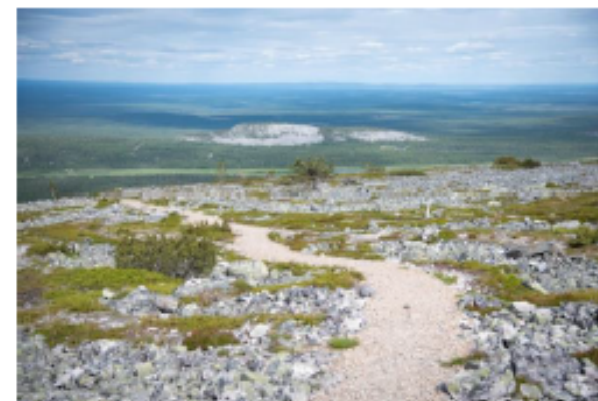
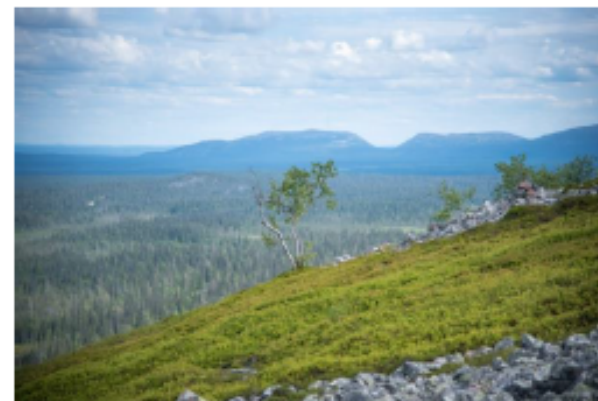
- Rauhallisuudesta, luonnossa liikkumisesta ja rentoutumisesta kiinnostuneille:
 - Luonnonihmeiden metsästäjät
 - Luontonautiskelijat (ml. etätyö), slow-life ja soft-adventure -tyypit

Päätavoitteet

- Palvelu- ja majoitustarjonnan monipuolistaminen
- Ympärivuotisen asumisen lisääminen
- Selkeä ja houkutteleva reittiverkosto ottaen huomioon eri käyttäjät ja lajit
- Helppo sisäinen liikkuminen ja saavutettavuus
- Houkutteleva matkailukeskus investoreille ja toimijoille

Muut kehittämislinjaukset

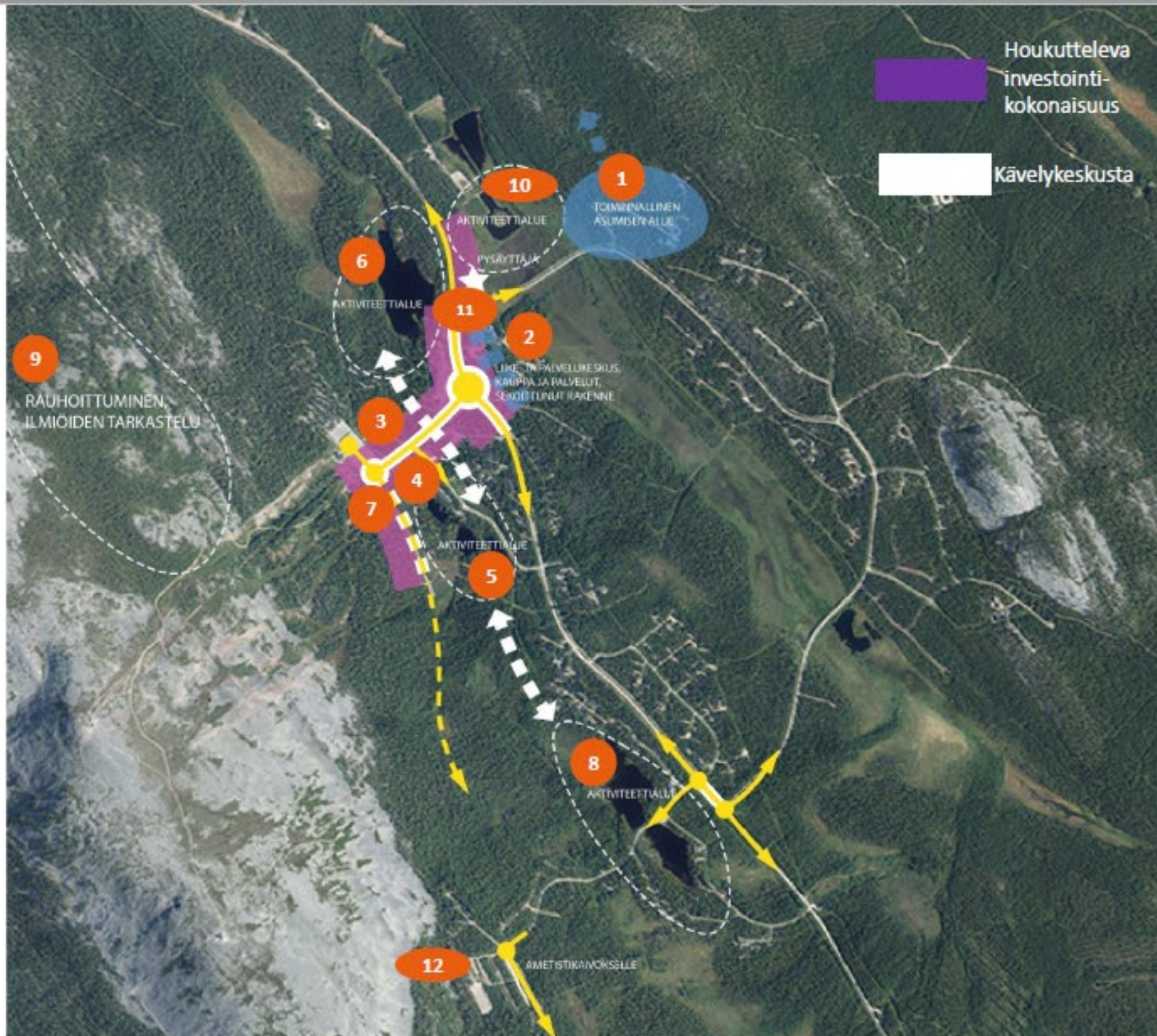
- Kytkeytyminen Pyhä-Luosto matkailualueen kehittämisohjelmaan ja sen toimenpidekokonaisuuksiin:
 - Vuokra-asuntojen lisääminen / henkilökunnan veto- ja pitovoiman lisääminen
 - Saavutettavuuden parantaminen ja turvaaminen
 - Pyhä-Luoston -Infran kehittämishanke (3–4 vuotinen kuntien yhteinen hanke)
 - Visit Pyhä-Luosto ry:n toiminnan pitkäjänteinen resurssointi
- Vahva lähikuntien yhteistyö, tarjonnan kehittäminen kirkonkylän kanssa



Investoinnit ja maankäyttö

Luosto

1. Uusien toimintojen ja asumisen kehittämisalue
2. Palvelu- ja liikerakentaminen
3. Liikerakentaminen ja huoneistot
4. Monitoimiareena ja tapahtumakeskus
5. Aktiviteetti- ja tapahtuma-alue
 - avoin tapahtuma- ja toimintakenttä
 - metsäluistelurata, valo/jäätaide, revontulikellunta
 - metsäseikkailupuisto, pelikenttä, padel
6. Virkistyspuisto
 - Lähiretkeilytoiminnot, avanto, saunat, kalastus, pilkkiminen, frisbeegolf
 - Älyvalaistu polku ydinalueelta
7. Majoitus- ja palvelurakentaminen: "Luosto Log World–nature-in & nature-out" tms.
8. Vesiurheilutoiminnot
 - SUP laudat, melonta, kelluva vesipuisto
9. Näköala-/luonnonhavainnointipaikka sekä polkuyhteys
10. Aktiviteettialue sekä reitti yhteydet pohjoiseen
11. Luoston Portin alue: sisääntuloportti, huoltoasema
12. Ukko-Luoston tapahtuma-alue
 - Saavutettavuuden, opastuksen ja paikoituksen parannus
 - Esiintymis- ja katsomorakenteiden kehittäminen
12. Olemassa olevien reittien kunnostustarpeiden huomioiminen ja monikäyttöisyys



Investoinnit ja maankäyttö

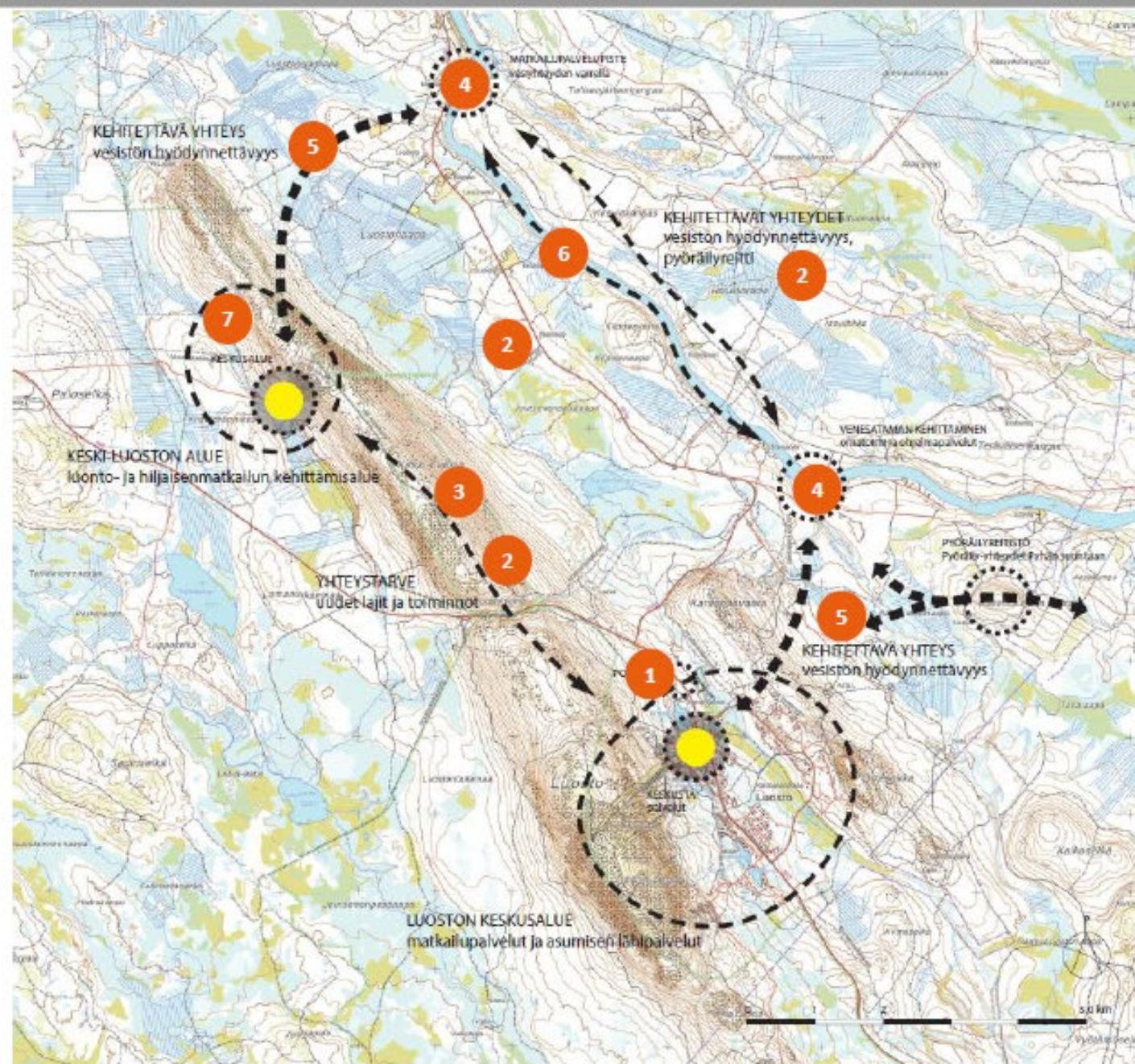
Luosto

TAVOITTEITA

- Luoston reittikokemuksen laajentaminen ”Luoston kierros -monielämysreitti”
- Reittien monikäyttöisyys
- Olemassa olevien reittipohjien, metsäautoteiden sekä vesistön hyödyntäminen

TOIMENPITEET

1. Reittiyhteyksien toteutus
2. Ympärivuotisten maastopyöräilyolosuhteiden kehittäminen
3. Luonnonilmiöiden havainnointipaikat
4. Palveluvarustuksen kehittäminen
5. Vesi yhteyksien kehittäminen sekä hyödyntäminen lisää ympärivuotisuutta sekä luo uudenlaisen toimintaympäristön ohjelman palveluille
6. Kesämatkailun kehittäminen: kalastuspaikat, vesiretkeily (melonta, sup)
7. Kehittämisaikaa: Uudet lajit ja toiminnot sekä asumisen konseptit



Toimenpideohjelma

Luosto

REITISTÖINVESTOINNIT	Vastuu ja yhteistyökumppanit	Aikataulu
Reittien kehittämishanke (3-4 vuotta) - Pyhä-Luoston kuntien yhteishanke - Koordinointi- ja suunnittelu, vaiheittainen toteutus - Reittisuunnittelu ja infra: kunnostus ja ylläpito, reittien opastus ja palveluvarustus, uudet reitit ja yhteydet, vesistön hyödyntäminen, ohjelmanpalvelutukikohdat - Ylläpito- ja hallintomallin kehittäminen <u>Yksittäiset reitti-investointitarpeet (opasteet, reitti, palveluvarustus):</u> - Näköala-/luonnonhavainnointipaikka sekä polkuyhteys - Luoston kierros -reittikonaisuus - Maastopyöräilyolosuhteiden kehittäminen Keski-Luoston ja Yli-Luoston sekä Kitisjoenjoen pohjoispuolella - Älyvalaistu ympärivuotinen reitti ydinalueelta Ahvenlammelle (Tähtien erämaateemoitus)	Kunnat Visit Pyhä-Luosto Metsähallitus	2023-2027
<u>Majoitus-, palvelu- ja asuinrakentaminen:</u>		
- Majoitus- ja palvelurakentaminen: "Log World" Nature In – Nature Out - Palvelu- ja liikerakentaminen, palveluiden monipuolistaminen - Pysyvä asuminen ja vuokra-asuminen - Huoltoasema	Yksityiset investoinnit	2024- >

INVESTOINNIT	Vastuu ja yhteistyökumppanit	Aikataulu
<u>Aktiviteetti-, tapahtuma- ja ohjelmanpalvelualueet:</u>		
Luoston "Kelo-areena", n. 1500 kem Sisälajit, tapahtumat, muuntojoustavat tilat (kokous, etätyö sekä kahvila-/ravintola ja pieni sport shop)	Yksityinen investoija	2027 ->
Aktiviteetti- ja tapahtuma-alue - avoin tapahtuma- ja toimintakenttä - metsäluistelurata, valo/jäätaide, revontulikellunta - metsäseikkailupuisto, pelikenttä, padel	Kunta Haettavat yritykset investoivat	2025-2027
Virkistyspuisto - Lähiretkelytoiminnot, avanto, saunat, kalastus, pilkkiminen, frisbeegolf - Älyvalaistu polku/metsäluistelualue ydinalueelta	Kunta	2023-2025
Vesiturheilukeskus SUP laudat, melonta, kelluva vesipuisto	Haettava yritys	Jatkuvaa
Ukko-Luoston tapahtuma-alue - Katsomon ja esiintymislavan huolto ja kunnossapito - Äänentoisto, valaistus, valokuitu/datayhteys - Reittiyhteys ja opastus, parkkialue, käymälät - Esteettömyyden mahdollistaminen osaan katsomoa	Toimija	2024-2025
Muuntojoustava tapahtuma-infrastrukturi - Ydinalueen älykkään tapahtumaympäristön kehittäminen -> Luosto Plug&Play tapahtumat - Tapahtumatoimintaa tukeva infrastrukturi: 5G datayhteydet, sähkö- ja vesi sekä muut rakenteet		2025 ->
Luoston portti: suunnittelukilpailu ja toteutus	Kunta	2023
Jätehuollon ja kierrätyksen kehittäminen	Kunta Yritykset	2023 ->

Toimenpideohjelma

Luosto

TOIMENPITEET	Vastuu ja yhteistyökumppanit	Aikataulu
Saavutettavuus ja matkaketjut - Matkaketjujen turvaaminen lento- ja juna-asemilta - Sisäisen liikenteen kehittäminen (ml. liikennöinti, yhteiskäyttöajoneuvot yms.)	Sodankylän kunta Visit Pyhä-Luosto	jatkuvaa
Matkailurakentamisen edistäminen - Investoijamateriaalin koonti ja analyysit: konsepti ja investointi- ja liiketoimintapotentiaali - Investoija kartoitus- ja haku sekä yhteistyökampanja kunta ja MH	Sodankylän kunta Metsähallitus	2022-2023
Pysyvän asumisen kehittäminen - Maanhankinta pysyvään asumiseen ja toimintojen kehittämiseen - Luoston asemakaavan päivittäminen: ARA-merkinnän käyttöönotto - Tonttimarkkinointi: etätyökonseptit ja muut markkinointiteemat	Sodankylän kunta	2022-2023
Vuokra-asuntotuotannon kehittäminen - Toteutus- ja rakennusmallin määrittäminen: Yritysten sitouttaminen alkuvaiheen pitkäaikaisiksi vuokraajiksi - Kiinteistökehittäjä/-sijoittajakartoitus sekä hankkeen toteutus	Sodankylän kunta Yritykset Ulkopuoliset sijoittajat Tähtikunta Oy	2022-2025

TOIMENPITEET	Vastuu ja yhteistyökumppanit	Aikataulu
Tähtien erämaa-konseptin konkretisointi omatoimimatkailijoille - Reittien, tukikohtien ja luonto-kohteiden konseptointi kärkeemoilla (luonnonilmiöt, geologia) - Kestävien liikkumismuotojen kasvuohjelma (efatbike, sähkökelkat)	Yritykset tuotteistavat Mahdollinen esiselvityshanke reittihankkeelle	jatkuvaa
Luoston tapahtumatoiminnan kehittäminen - Tapahtumamateriaalin laatiminen ulkopuolisille tapahtumajärjestäjille: luettelo ja kartta infra, palveluista sekä toimintaympäristöstä - Eri tapahtumatyyppit: messut, näyttelyt, liikuntakisat, konsertit ja festivaalit - Kytkeäminen markkinointiin ja tapahtumahaut	Sodankylän kunta Yritykset ja yhdistykset Visit Pyhä-Luosto markkinoi	2023- > jatkuvaa
Visit Pyhä-Luosto ry:n pitkäjänteinen resursointi - Pitkäjänteinen kuntakohtainen rahoitusmalli - Kytkeytyy Pyhä-Luoston kehittämisohjelman toimenpidekokonaisuuksiin	Kunnat: Sodankylä, Kemijärvi, Pelkosenniemi	Toimintamalli 2022 Toteutus 2023 eteenpäin

TOIMINNALLINEN KEHITTÄMINEN KYTKETÄÄN OSAKSI PYHÄ-LUOSTON KEHITTÄMISOHJELMAA

POHJOINEN SODANKYLÄ

Elävä erämaa, jossa useita vetovoimaisia matkailukohteita

Teemat:

Geo, kulta, revontuli, kansallispuisto, luonto, kalastus, saamelaisuus, sompiolaisuus

Profiili

- Pohjoinen Sodankylä on ympärivuotinen matkailualue, joka tarjoaa merkityksellisiä matkailukokemuksia luontoon, aitoon historiaan ja ainutlaatuisiin kohteisiin pohjautuen.
- Elävä erämaa, jossa erilaiset, toisiaan täydentävät kohteet luovat mielenkiintoisen ja monipuolisen kokonaisuuden.

Asiakasprofiilit

- Luontointoilijat - luonnossa liikkuminen ja urheilu, suomalaisen luonnon kokeminen
- Aitouden etsijä – aitous, paikallisuus ja autenttisuus
- Rauhallisuuden ja rentoutumisen hakijat – hiljaisuus, rauhallisuus, rentoutuminen ja hyvinvointi

Päätavoitteet

- Matkailun kasvattaminen talvikaudella ja ympärivuotisesti
- Alueen ohjelmapalvelutarjonnan mahdollistaminen: reitit, vyöhykkeet, toimijat
- Reitistöjen kehittäminen alueen matkailukeskittymiä toisiinsa kytkien
- Sompio-brändin ja tunnettuuden kehittäminen
- Käyttäjätarpeiden ja toimintojen yhteensovittaminen



Matkailun tärkeät kehittämiskohteet ja reittiyhteydet

TARVELÄHTÖISYYS

Kansainvälisyys ja kasvupaineet vaikuttavat ohjelmapalvelutoiminnan ja omatoimisen retkeilyn aluevaraus- ja reittitarpeisiin kansallispuistossa ja sen ulkopuolella

Alueen matkailukeskittymät ja näiden väliset yhteydet muodostavat oman matkailualueen ja purkavat reittien käyttöpainetta Saariselän suunnalta

Ohjelmapalvelureitit ja kohteet kansallispuiston alueella

1. Kakslauttanen-Rautulampi
2. Kakslauttanen-Kopsusjärvi
3. Kakslauttanen-Mukkavaara
4. Tankavaara-Jorpulipää

Muut tärkeät kohteet ja reittiyhteydet

5. Vuotso - Pyhä-Nattanen (Sompion luonnonpuisto)
6. Vuotso-Tankavaara-Purnumukka (maastopyöräily, sotahistoria tarinallistaminen)
7. Kakslauttanen-Tankavaara yhdistelmäreitti (maastopyöräily-, hiihto ja koiravaljakko)
8. Ruijan Polku (tarinallistaminen, Lapin polku osareitti, maastopyöräilyolosuhteiden kehittäminen osana rengasreittiä)
9. Vesistöyhteydet Lokka ja Porttipahta



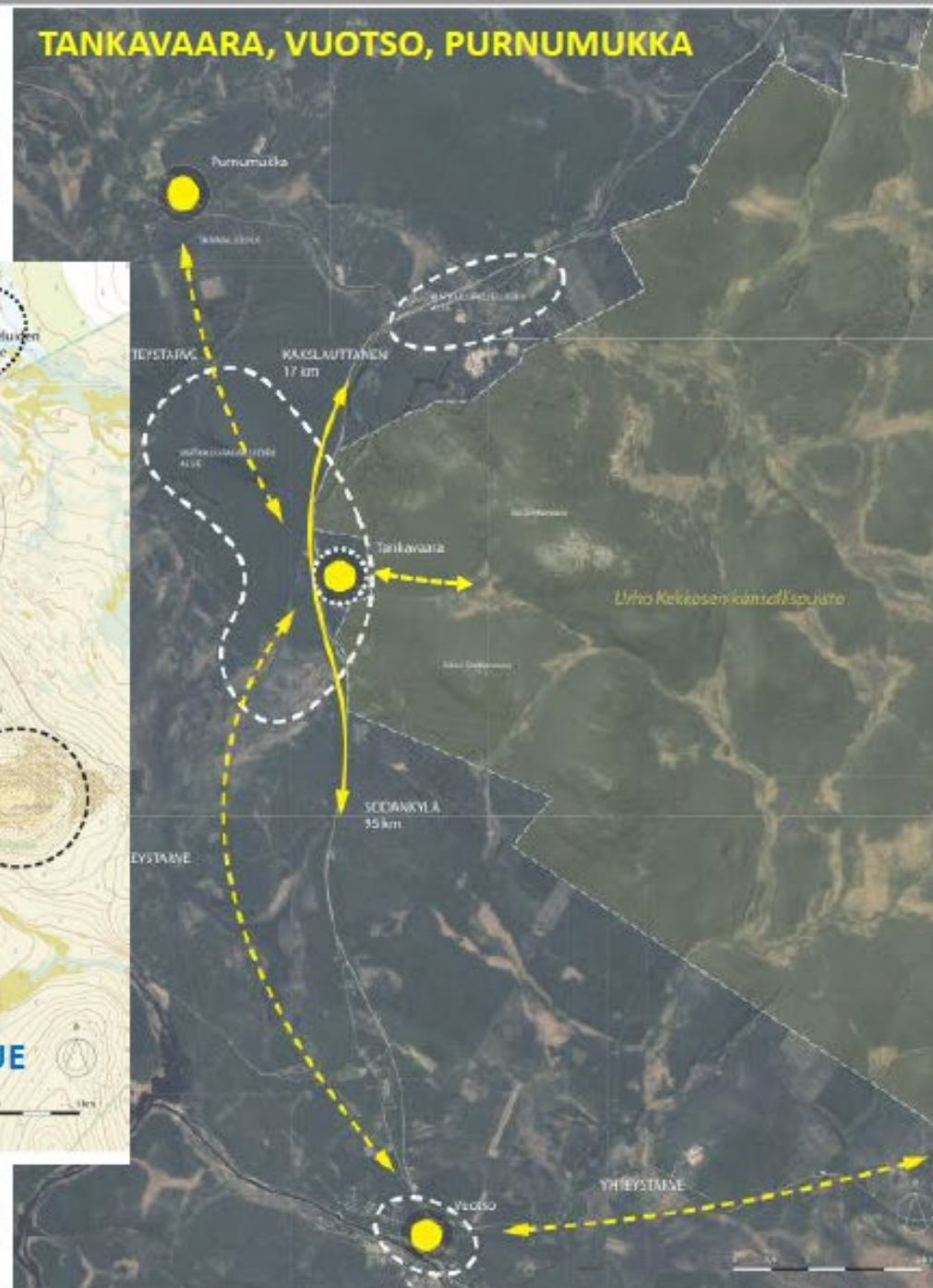
Kehittämisen painopisteet

Tankavaara, Vuotso, Purnumukka

- Vahvistaminen matkailukeskittymänä
- Urho Kekkosen kansallispuiston vastuullinen matkailukäyttö ohjelmapalvelutoiminnassa
- Ympärivuotisen aktiviteetti- ja ohjelmapalvelutarjonnan vahvistaminen ja viipymän kasvattaminen
- Reittiyhteydet Kakslauttaseen ja Vuotsoon
- Reittien monikäyttöisyys ja tukeutuminen nykyiseen polku- ja tieverkostoon + reittimerkinnot
- Käyttäjätarpeiden ja toimintojen yhteensovittaminen



TANKAVAARA, VUOTSO, PURNUMUKKA



Toimenpideohjelma

Koko alue

INVESTOINNIT	Vastuu ja yhteistyökumppanit	Aikataulu
Majoituskapasiteetin lisääminen: hotelli-investointihankkeen edistäminen ja toteutus (Keskusalueet Kaksilauttanen ja Tankavaara) sekä Purnuvaara	Yritykset	2023 ->
Ympärivuotisen ohjelmapalvelutoiminnan ja aktiviteettitarjonnan varmistaminen - Koiravaljakkoreittiyhteys Iso-Tankavaara/Jorpuliin - Yhteysreitti Tankavaara - Kaksilauttanen (maastopyöräily, hiihto ja koiravaljakot) - Tankavaara-Vuotso yhdysreitti: teemallinen sotahistoriareitti (maastopyöräily)+yhteys Pyhä-Nattaseen - Ympyrä- ja lähireittien mahdollistaminen muiden reittien toteutuessa	Sodankylän kunta Metsähallitus Yritykset tuotteistavat	Vaiheittain 2022-2027
Kultamuseon houkuttelevuuden kehittäminen: näyttelytoiminnan uudistaminen ja virtuaalisuuden kehittäminen	Kultamuseo-säätiö	2025
Vesistömatkailun toimintaedellytysten kehittäminen - yhteys Porttipahdan tekojärvelle, Sompioon ja Lokalle vesireittejä pitkin - yhteysaluksen hankinta (yritysvetoinen)	Kunta reitit Yritykset kalustohankinnat	2022-2025
Vuotson matkailun kehittämistä palveleva kaava - lähivirkistys, reittiyhteydet, matkailurakentaminen, - asumisen hankkeet	Sodankylän kunta	2024-2025

TOIMENPITEET	Vastuu ja yhteistyökumppanit	Aikataulu
Sompio –yhteistyöverkoston laajentaminen Savukosken ja Sodankylän kunnan keskustan suuntaan (hankkeistus) - Tarjonta, toimintamallit, kärkekohteet ja reitit - Aktivointi- ja markkinointitoimenpiteet - Uusien toimijoiden houkuttelu verkostoon ja Sompion matkailualueelle	Visit Sompio	2023-2025
Kansallispuiston tuotteistus ja vastuulliset reittikokeilut – pilottihanke (digitaalisuus ja vihreä siirtymä kantava teema) - Reittien monikäyttöisyys ja turvallisuus, esteettömyys - Kansallispuiston vastuullisuusmaksun selvitys (esim. kompensaatio, jolla rahoitetaan ja turvataan kestävästä käyttöä ja ylläpitoa) - Vastuullisen ylläpito- ja toimintamallin kehittäminen ja pilotointi, opintomatkat - Maankäyttömuotojen vastuullinen ja vähähiilinen yhteensovittaminen-> suositukset kaavoihin ja hoito- ja käyttösuunnitelmien päivitykseen	Pilotti- ja edelläkävijähanke Metsähallitus Sodankylän kunta Yritykset	2023-2026
Urho Kekkosen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman päivitys - Ohjelmapalvelureitit (koiravaljakot, kelkat) Kaksilauttasesta Rautulammelle, Kopsusjärvelle, Muckavaaraan sekä Tankavaarasta Jorpulipäähän - Reittien monikäyttöisyyden varmistaminen	Metsähallitus	2022-2024
Kaksilauttasen osayleiskaavan päivitys - Alueella toimivien kasvu- ja aluevaraustarpeet - Kasvusuunnat ja reittiyhteydet	Sodankylän kunta	2022-2023

KIRKONKYLÄ

Kylä keskellä luontoa ja Lappia

Teemat:

maaperän rikkaudet, revontulet, tiede ja sen popularisointi, kulttuuri, historia, liikunta- ja hyvinvointi

Profiili

- Sodankylän kirkonkylä on elävä ja tapahtumarikas vierailu- ja matkailukohde sekä viihtyisä asuinympäristö, jossa voi kokea luontoa, paikallista kulttuuria ja historiaa sekä oppia luonnon ja maaperän rikkauksista
- Kirkonkylästä aktiiviseksi (Sompion) matkailukyläksi

• Asiakasprofiilit

- Bleisure - työn ja lappilaisen kokemuselämäntyylin edustajat, slow life vs. monipaikkainen elämäntapa
- Luonnon ja paikallisen kulttuurin ystävät - luonnossa liikkuminen, paikallinen elämäntapa
- Tapahtumakävijät ja -osallistujat

Yleiset kehittämistavoitteet

- Helposti saavutettavan matkailukylän ja kyläkuvan luominen, mihin on helppo tulla ja kokea niin luonto kuin paikallinen kulttuurikin
- Aktiviteetti- ja ohjelmapalvelutarjonnan sekä tapahtumatoiminnan vahvistaminen
- Kyläkuvan kehittäminen
- Saavutettavuuden kehittäminen

Kehittämisperiaatteet

- Sodankylän keskustaan keskittyy matkailun kehittämisen alue
- Selkeä kiintopiste/käyntikohde, mistä on helppo tavoittaa alueen palvelut ja nähtävyydet – uuden vetovoimakeskuksen kehittäminen
- Tarve moottorikelkkayhteydelle sekä reittiyhteyksille Kommattivaaraan

Matkailusisältöjen kehittäminen

- Sodankylän Bleisure – etätyökonseptinkehittäminen
- Keskustan teemalliset kävelykierrokset
- Jokiveneretkien ja melontaretkien kehittäminen
- Ohjelmapalvelutoimintojen kehittäminen: kesänvesiaktiviteetit, talven safaritoiminnot
- Uuden torialueen konseptit: tapahtumakäyttö, vuokravälinetarjonta, lähtöpiste omatoimiretkille, vuokravälinetarjonta (skuutti, pyörä, melonta, vene)



Investoinnit ja maankäyttö

Kirkonkylä

KESKUSTA – UUTTA MATKAILULLISTA VETOVOIMAA

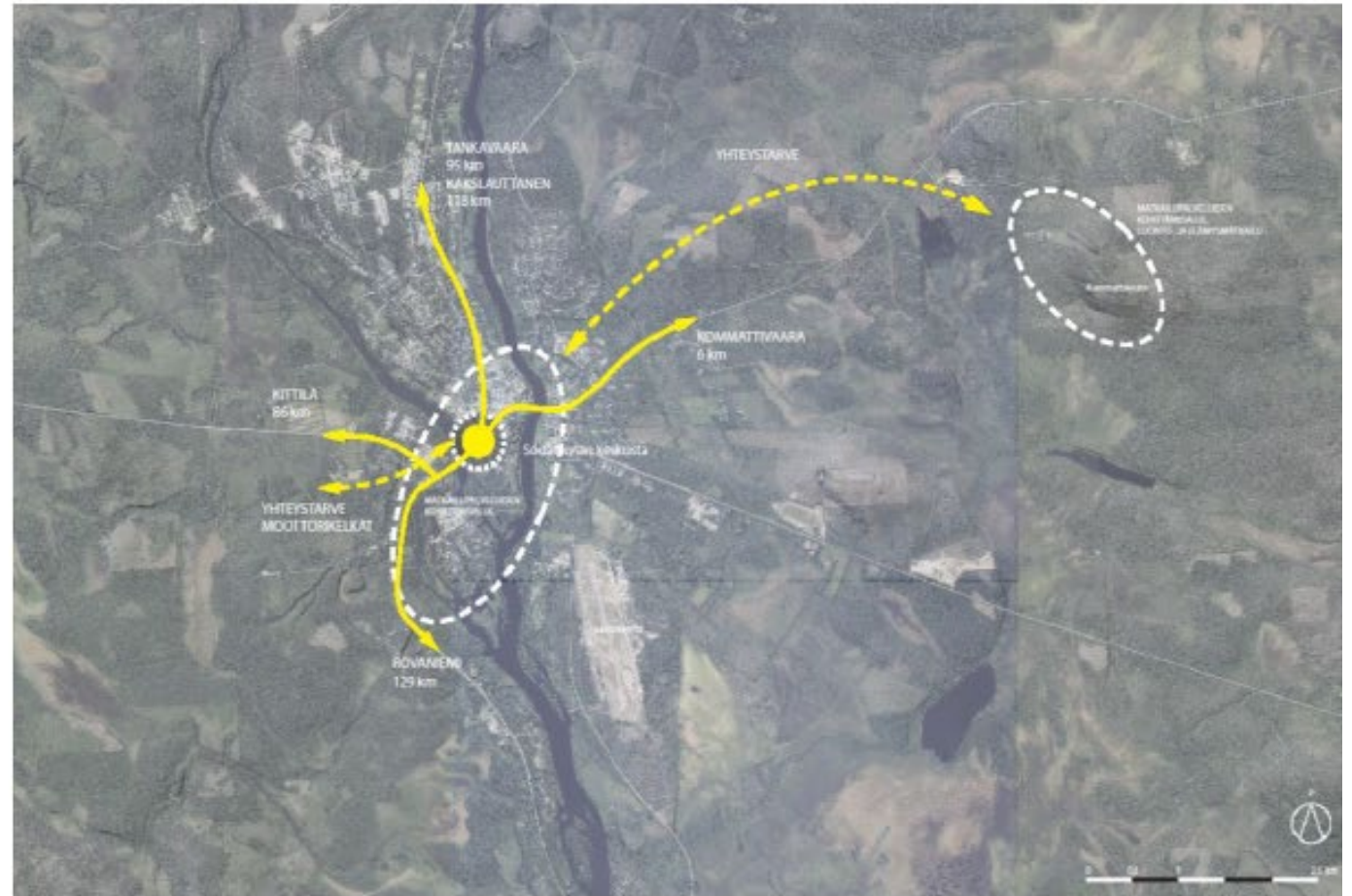
- Revontulikeskus toimii tieteen ja kulttuurin kohtaamispaikkana, sekä ohjelmalveluiden lähtöpaikkana
- Revontulikeskus ja uusi torialue muodostavat keskeisen alueen jotka toimivat lähtöpisteenä päiväkäyntikohteisiin
- Päiväretkikohteita lähiympäristössä sekä kylän palvelupolkujen kehittäminen

KOMMATTIVAARA – ARKTINEN ELÄMYSVALTAKUNTA

- Luonto- ja elämysmatkailun kehittäminen
- Rinne- ja ohjelmalvelukäytön lisääminen
- Elämysmajoitusinvestointien edistäminen

LENTOKENTTÄ – E-ILMAILUA, REVONTULILENTOJA JA T&K:a

- Revontulilennot
- Yksityis- ja tilauslennot (työmatkailu)
- Kylmätestaus (akkuteknologia ajo- ja ilmailuajoneuvoissa)



Investoinnit ja maankäyttö

Kirkonkylä

1. Revontulikeskus

- Tiede-, kulttuuri- ja kokouskeskus sekä matkailuinfo
- Majoitus-, ravintola- ja ohjelmapalvelutoiminnot

2. Tapahtuma-, tori- ja aktiviteettialue

- Tapahtumatoiminta, pop-up rakenteet, laiturit
- Aktiviteetit, välinevuokraus, saunalautta

3. Korvenlammen alueen lähivirkistyspuisto ja melontaretkikohde

- Vesireitti, saaren luontopolku ja palveluvarustus, opasteet

4. Lentokenttä: revontulilennot, sähköinen ilmailu ja testaus

5. Kitisenrannan koulu: tapahtumakeskus ja monitoimi-/etätyötilat

6. Reitit ja reittiyhteydet

- Kylän matkailulliset teemareitit
- Maastopyöräolosuhteet: reitit Kommattivaaralle sekä Luostolle (Oratunturin kautta)
- Ydinkeskustan saavutettavuus moottorikelkalla sekä asiointiparkki

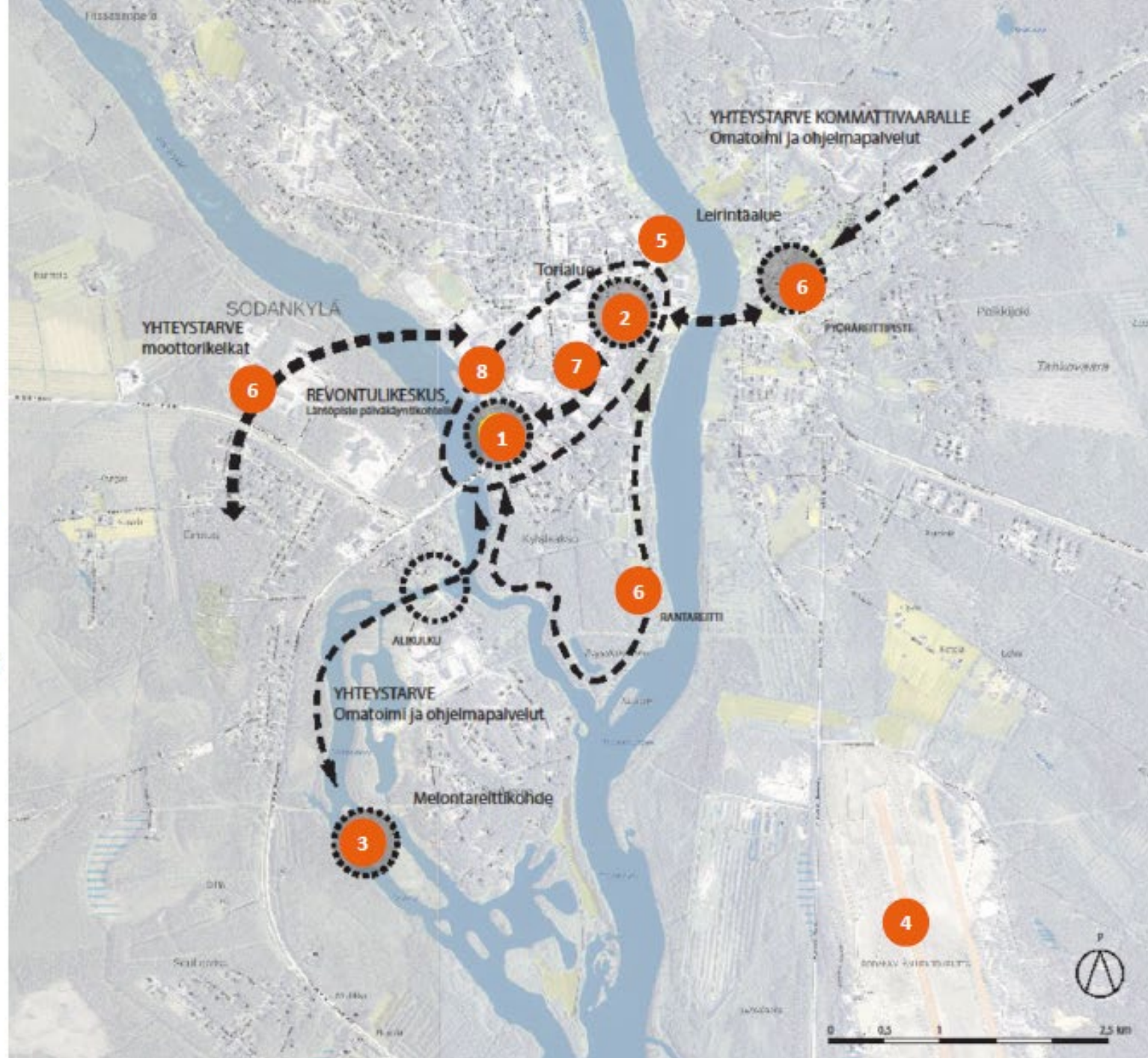
7. Kiinteistöjen kehitys matkailukäyttöön: esim. etätyöpisteitä, käsityökeskus ja paikallistuotteet, pop-up tilaa

8. Virkistys- ja hyvinvointipuisto

- Toiminnallinen puisto
- Pop-up saunoja ja kylpypaljuja, terassi- ja anniskelualue

MUUT:

- Sähköautojen latauspisteet
- Siirrettävät asiakaspalvelu- ja välinevuokrauskontit (pop-up)
- Kyläkuvan kehittäminen (mm. älyvalaistus, opastus, taide, rakennusten valaistus)



Investoinnit ja maankäyttö

Kommattivaara

TAVOITTEET

Luoda puitteet ainutlaatuiselle keskustan tuntumaan sijoittuvalle basecamp -kohteelle, joka mahdollistaa aktiivilomailun ja luonnonilmiöiden kokemisen – paikka jossa voi kokea Lapin ainutlaatuiset vetovoimatekijät yhdessä paketissa.

ARCTIC BASECAMP KOMMATTI

1. Huipun alue

- Elämismajoitus- ja retkeilykohde, hillineutraali pienrakentaminen
- Glamping, treetop näköala- ja rentoutumispaikat, näköalasauna

2. Elämismakeskus

- Uusi päärakennus: ravintola, vastaanotto, lipunmyynti ja välinevuokraus, kokous- ja juhlapalvelut
- Ohjelmapalvelualue: koirat ja porot ja moottorikelkka
- Rinne- ja seikkailutoiminnot: zipline, seikkailurata, bike, muut harrastelajit

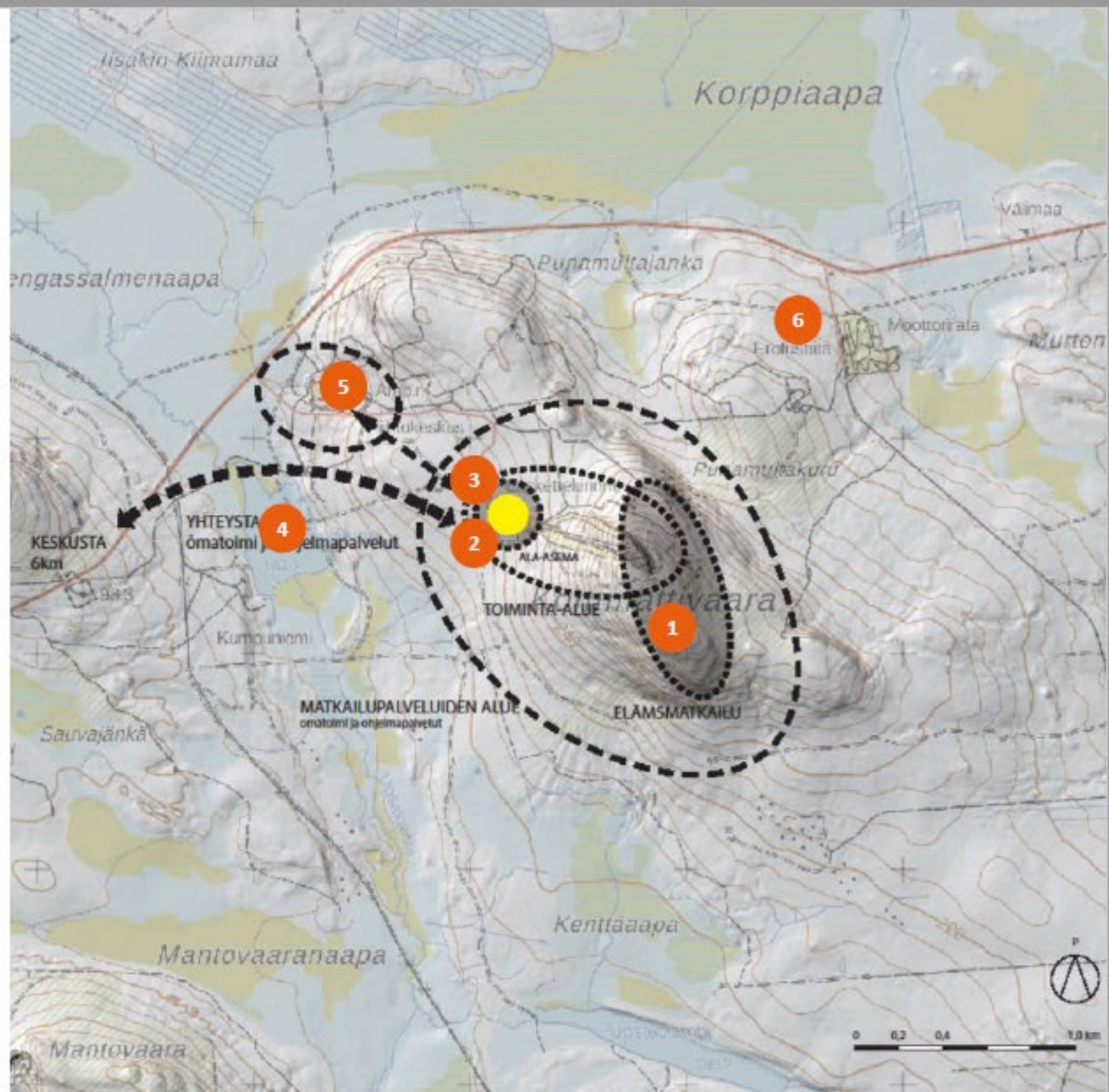
3. Huoneistohotelli ja mökkirakentaminen

- Huoneistohotelli: vähintään 20 vuodepaikkaa
- Mökit: noin 10-20 yksikköä (á 2-4 hlöä)

4. Aktiviteettitoiminnot: sup-lautailu, pilkkiminen, jääkellunta, köysisukellus jään alla, avantouinti

5. Harraste- ja kisatapahtumat

6. Moottorirata: tapahtumat ja harrastajat (snow&motorcross), ohjelmapalvelutoiminnan kehittäminen: yritykset ja ryhmät, aktiivikelkkailijan temmellyskenttä, sähkökelkkailun testaus



Toimenpideohjelma

Kirkonkylä

INVESTOINNIT	Vastuu ja yhteistyökumppanit	Aikataulu
Käyntikohteen kehittäminen (ns. Revontulikeskus) - Tiede-, kulttuuri- ja kongressikeskus sekä majoitus-, ravintola- ja ohjelmapalvelutoiminnot - Toteutus vaiheittain: <u>vaihe 1</u> ohikulkijan pysäköinti ja latauspisteet, pop-up välinevuokraus sekä <u>vaihe 2</u> konsepti ja kannattavuus, investoijakartoitukset ja investointi	Sodankylän kunta Yksityinen investointi	Vaihe 1 sekä kartoitukset : 2023-2024 Vaihe 2: 2025 ->
Tapahtuma-, tori- ja aktiviteettialue - Tapahtumatoiminta, pop-up rakenteet, laituri - Aktiviteetit, välinevuokraus, saunalautta	Sodankylän kunta Yritykset	2024->
Pop-Up rakenteet: Siirrettävät monikäyttöiset kojut tapahtuma- ja aktiviteettikäyttöön	Sodankylän kunta	2023
Reitit ja reitti yhteydet: Kylän matkailulliset teemareitit, maastopyöräilyreitit Kommattivaaralle ja Luostolle sekä ydinkeskustan saavutettavuuden parantaminen moottorikelkalla	Sodankylän kunta	2024 ->
Korvenlammen alueen lähivirkistyspuisto ja melontaretkikohde: Vesireitti, saaren luontopolku ja palveluvarustus, opasteet	Sodankylän kunta	2026->
Virkistys- ja hyvinvointipuisto: toiminnallinen puisto, jossa pop-up saunoja ja kylppäpaljuja, terassi- ja anniskelualue	Sodankylän kunta	2026 ->

INVESTOINNIT	Vastuu ja yhteistyökumppanit	Aikataulu
Majoitustarjonnan kehittäminen - Nykyisten hotellien perusparannukset ja laajennukset - Kommattivaaran elämysinvestoinnit	Yritykset ja sijoittajat	2022-2028
Olemassa olevien kiinteistöjen kehittäminen ja tarpeenmukaiset korjaukset - esim. etätyöpisteitä, käsityökeskus ja paikallistuotteet, design-huoneistoja, pop-up tilaa - Kitisenrannan koulun kehittäminen tapahtuma- ja elokuvakeskuksena sekä monitoimitilana	Kiinteistön-omistajat Kunta aktivoi	2022-2028
Lentokentän kehittäminen (sähköinen ilmailu) - Mittarilentotoiminnan mahdollistaminen, lentokonehallitilaa operatiiviseen toimintaan sekä aurinkoenergiajärjestelmä - Matkailukäytössä revontulilentojen, tilausilmailun ja testaustoiminnan kehittäminen	ATS Oy investoi ja hankkii operoijia	2022-2028
Keskustaajaman kyläkuvan ja opastuksen kehittäminen Matkailijan "hotspot" saapumispisteet, opasteet ja sähköautojen latauspisteet	Sodankylän kunta	2023-2024

Toimenpideohjelma

Kirkonkylä

TOIMENPITEET	Vastuu ja yhteistyökumppanit	Aikataulu
Matkailuteemat kuntoon -aktivointihanke - Paikallisen palvelutarjoajien kokoaminen sekä valittujen kärkeemojen tuotteistus, vuokraustoiminnan sekä palvelu- ja myyntimallin kehittäminen – tarjota yhteen pisteeseen (pop-up rakenteiden pilotti-investoinnit ja hyödyntäminen) - Keskustan teemallisten kävelykierrosten ja lähipyöräilykohteiden reitti- ja palvelukuvaukset - Tarveselvitys paikallisista elämystarjoajina (esim. Doerz tms kautta)	Sodankylän kunta Yritykset	2023-2024
Tiedon popularisointi ja koonti -hanke - Revontuli, ilmastonmuutos, maaperän rikkaudet, Sodankylän historia - Sisältötuotantohanke Revontulikeskukseen / olemassa oleviin kiinteistöihin / luontoon - Teema- ja reittikohteiden valinta sekä kytkeminen digitaaliseen alustaan	Ilmatieteenlaitos Kunta Kaivokset Yritykset Yliopistot	2024-2025
Uusien yritysten ja osaajien houkuttelu - Matkailuliiketoiminnan konseptien laadinta (keskustaajama ja muut alueet) - Saunalautta, pyörävuokraus, paikallisoppaat, luontoliikunta ja muut aktiviteetit	Sodankylän kunta	Jatkuvaa

TOIMENPITEET	Vastuu ja yhteistyökumppanit	Aikataulu
Matkailuinvestointien edistäminen - Kommattivaaran konseptisuunnitelma ja investoijamuistio - Revontulikeskus	Sodankylän kunta	Jatkuvaa
Kumppanuuksien ja yhteistyön kehittäminen - Tuoteyhteistyö Luoston, Tankavaaran ja Kakslauttasen kanssa - Sodankylän keskustaajaman matkailu- ja palveluyritysten liittyminen Sompio – yhteistyöverkostoon (hankkeistus)	Kunta ja Visit Sompio	Jatkuvaa
Saavutettavuuden kehittäminen - Matkaketjujen ja liikkumismuotojen kehittäminen matkailukeskusten välillä - Matkaketjukokeilut Hop on Hop off (työmatkaliikenne kaivokselle, logistiikka, matkailijat) Sodankylä-Kakslauttanen välillä) - Yhteiskäyttöajoneuvokokeilut ja toimintamallin kehittäminen (paikalliset sähköautot)	Kunta ja yhteistyö autoliikkeet, vuokraamot, liikennöitsijät	Jatkuvaa
Tapahtumien kehittäminen - Kärkitapahtumien vahvistaminen - Tapahtumien ketjutus ja markkinointi, tuotteistukset tapahtumien ympärillä - Sodankylän keskustan markkinointi tapahtumapaikkana	Sodankylän kunta ja toimijat	Jatkuvaa

Kehitystoimenpiteet

Kylät ja muut kehittämiskohteet

KEHITTÄMISEN PAINOPISTEET JA PERIAATTEET

- Kylien elinvoiman ja pitovoiman lisääminen mahdollistamalla lappilaista maaseutumaista asumista kylissä (kaavoitus ja konseptien kehittäminen)
- Kylämatkailukonseptien kehittäminen omatoimimatkailijoille, etätyöläisille ja vapaa-ajan asukkaille
- Sodankylän asukkaiden omaehtoisen palvelutarjonnan esiinnostaminen olemassa olevan jakamistalousalustan kautta ostettavaksi palveluksi
- Kylätapahtumien kytkeminen osaksi matkailutarjontaa ja tapahtumien aikaisen palvelutarjonnan kehittäminen
- Kylämatkailun kehittäminen edellyttää kylien asukkaiden omaehtoista ja aktiivista kehittämistä ja palveluiden saatavuuden varmistamista

SUOSITUKSET

Asumistarjonnan houkuttelevuuden kehittäminen

- Etätyö, monitoimiyrittäjyys ja maaseutumainen asuminen
- Kalastus-, metsästys- ja luonnonantimet
- Yhteisöpuutarhat, crowdfarming, lähiruoka
- Kaavoitus ja tonttimyynti

Kylätapahtumien ja palveluiden kehittäminen

- Tapahtumien edistäminen
- Pop-up rakenteiden hyödyntäminen palvelutarjonnassa ja tapahtumien järjestämisessä
- Yhteisesti kehitettävien teemojen kehittäminen ja hyvien käytänteiden jakaminen

"Elä kuin paikallinen" -vierailukonseptien kehittäminen

- Kartoitus kylien asukkaiden tahtotilasta ja potentiaalisista tuotteista ja vetovoimatekijöistä (mm. käsityöt, paikallistuotteet ja lähiruoka, ruokailut ja illanvietot, opastetut retket, koti-/tilavierailut, tapahtumaan osallistuminen)
- Tarinakylä –sovelluksen sekä muiden olemassa olevien jakamistalouden alustojen hyödyntäminen tuotteistuksessa, markkinoinnissa ja myynissä
- Valmennukset ja tuotteet myyntikuntoon tarpeen mukaan

Kylien saavutettavuuden kehittäminen

- Pyöräilymatkailun edistäminen ja valmiit reitti- ja palveluehdotukset
- Kylien suositellut kiertomatkarreitit ja palvelut ("hot spotit")

Toimijat ja roolijako kehittämisessä

Yritykset

- Oman yrityksen kasvu- ja kehitysohjelma
- Kärkiteemojen mukaiset tuotteistukset ja tuotekehityshankkeet
- Oman osaamisen lisääminen (kestävyys, digi, tiedolla johtaminen)
- Aktiivinen osallistuminen kehittämistoimenpiteisiin ja hankkeisiin
- Matkailun palveluinvestoinnit
- Yhteistyö kunnan kanssa investointien edistämiseksi

Sodankylän kunta elinvoimapalvelut

- Master Plan toimeenpano ja seuranta
- Kehittämistoimenpiteiden edistäminen, aktivointi, koordinointi ja hankkeistus
- Matkailuinvestointien edistäminen
- Maankäytöllisten edellytysten varmistaminen
- Uusien toimijoiden houkuttelu

tekniset palvelut

- Reitti-infrastruktuurin ja muun perusinfrastruktuurin kehittäminen

Metsähallitus

- Reitti-infrastruktuurin kehittäminen
- Matkailuinvestointien edistäminen
- Maankäytöllisten edellytysten varmistaminen
- Uusien toimijoiden houkuttelu
- Reittien hoito- ja käyttösuunnitelmien tarvittavat täsmennykset / päivitykset

Visit toimijat

- Alueen markkinointi ja tunnettuus
- Alueellisten profiilien ja kärkiteemojen tuotteistuksen koordinointi
- Osaamisen kehittämisen koordinointi
- Saavutettavuuden edistäminen kohteisiin

Koordinointi, seuranta ja sitouttaminen

- Sodankylän kunta, elinvoimapalvelut
- Master Plan toimenpiteiden edistymisen kytketään säännöllisesti alueen eri tilaisuuksiin ja tapahtumiin agendalle omana käsittelynään (Yritystapaamiset, aamukahvit, muut ajankohtaistilaisuudet)
- Jatkotoimenpiteet, valmistelut ja aktivoinnit toteutetaan ennakoiden ja julkiset rahoitusmahdollisuudet hyödyntäen
- Toimenpiteistä säännöllisesti tiedottaminen ja yritysten aktivointi

Toimijat ja roolijako kehittämisessä

•• = Koordinointi • = Osallistuminen

	TOIMEEN- PANO	SEURANTA JA TULOS- VIESTINTÄ	TUOTE- KEHITYS	MARKKI- NOINTI	TOIMINTA- YMPÄRISTÖ	OSAAMINEN JA TUTKIMUS	TIEDOLLA JOHTA- MINEN	EDUN- VALVONTA	RAHOITUS
Master Plan seurantaryhmä	••	•			•		•	•	
Sodankylän kunta, elinvoimapalvelut	•	••			•	•	••	••	
Sodankylän kunta, tekniset palvelut	•	•			••			•	•
Visit Sompio, Visit Pyhä-Luosto, Visit Sodankylä/elinvoimapalvelut	•	•	••	••	••		••	•	
Metsähallitus, Luontopalvelut ja Kiinteistökehitys		•			•	•		•	•
Matkailu- ja palveluyritykset	•		•	•		•	•		•
Yrittäjäyhdistys	•	•			•	•		•	
Järjestöt, seurat, kyläyhdistykset	•		•	•					•
Koulutus- ja tutkimuslaitokset	•		•			••			
Muu elinkeinoelämä (kaivostoiminta)					•	••	•		•

TIEKARTTA VUOTEEN 2032	€ = kustannuksen suuruusluokka (€ pieni, €€ keski-suuri, €€€ suuri) x = henkilöresurssitarve (x pieni, xx keski-suuri, xxx suuri)		
	LYHYELLÄ AIKAVÄLILLÄ	KESKIPITKÄLLÄ AIKAVÄLILLÄ	PITKÄLLÄ AIKAVÄLILLÄ
YHTEISET	- Master Planin jalkautuksen koordinointi (€, x) - Sodankylä webapp sovellus (€€, x) - Olemassa olevien yritysten aktivointi teemojen tuotteistukseen (€, xx)	- Sodankylän matkailusisältöjen monipuolistaminen yhteisillä teemoilla (€, xx) - Saavutettavuus ja matkaketjut (€€, xx) - Moottorikelkkayhteyksien varmistaminen (€€, x) - Investointien ja uusien yrittäjien houkuttelu (€€, x)	Matkailijoiden viipymän ja kohdekokemuksen syventäminen (€, xx)
LUOSTO	- Luoston Portti (€€, x) - Teemapuisto, helpot reitit, aktiviteettialueet (€€, xx) - Vakituisen asumisen mahdollistaminen (€, x) - Matkailuyritys- ja lomainvestointien konseptointi ja markkinointi (€, x) - Opastus sekä alueen opastus- ja ulkoilukarttojen parantaminen (€€, x) - Reittisuunnitelmat ja priorisoinnit (€, xx)	- Lähiretkeilytoimintojen monipuolistaminen, Ukko-Luoston alue ja uudet aktiviteettialueet (€€, xx) - Reittikokonaisuuden laajentaminen, vaihe 1 (€€, xx) - Säännöllinen Invest-In markkinointi ja matkailuinvestoinnit vaiheittain (€, x) - Pysyvä asuminen ja vuokra-asuminen (€€€, x) - Jätehuollon ja kierrätyksen kehittäminen (€€, x) - Tapahtumatoiminnan aktivointi (€, xxx)	- Reittikokonaisuuden laajentaminen, vaihe 2 (€€, xx) - Säännöllinen Invest-In markkinointi ja matkailuinvestoinnit vaiheittain (€, x) - Tapahtumia tukevan infran toteutus (€€, xx) - Monitoiminen tapahtuma- ja liikuntatila (€€€, x)
POHJOINEN SODANKYLÄ	- Reittityöryhmän perustaminen (kunta, yritykset, poronhoito, saamelaisuus, MH) (€, xxx) - Koiravaljakko-ohjelmapalvelutoiminnan kehittäminen (€, xx) - UKK-hoito- ja käyttösuunnitelman päivitys (€, x) - Pysyvän asumisen mahdollistaminen (€, x)	- Reittiyhteys Kaksilauttanen-Tankavaara-Vuotso (latu, pyörä sekä teemallisuus) (€, xx) - Kansallispuiston vastuullisen matkailukäytön hanke ja kokeilut (€€, xxx) - Kaksilauttasen osayleiskaavan uudistaminen (€€, x) - Kultamuseon näyttelytoiminnan kehittäminen (€€, xx) - Majoituskapasiteetin lisääminen (€€€, x)	- Vesistömatkailun toimintaedellytysten kehittäminen Porttipahta, Sompio, Lokka (€€, xx) - Vuotson kaavoitus: asuminen, matkailu (€€, x) - Majoituskapasiteetin lisääminen (€€€, x)
KIRKONKYLÄ	- Sodankylä webapp sovellus (€€, x) - Asiointipaikoituksen osoittaminen ja sähköautojen latauspisteet (€€, x) - WLAN keskusta (€€, x) - Vanhan kirkon opastus, kioskki ja wc-tilat (€€, x) - Opastus, kyltitys ja kyläilme (€€, x)	- Revontuli- ja muun tiedon popularisointihanke (€€, xxx) - Tapahtuma- ja torialueen toteutus (€€€, x) - Korvenlammen alueen lähivirkistyspuisto ja melontaretkikohde (€€, xx) - Majoitustarjonnan kehittäminen (€€€, x) - Sähköisen ilmailun kehittäminen (€€, x)	- Vetovoimainvestointi (käyntikohde, ns. revontulikeskus) (€€€, xx) - Kommattivaaran elämysinvestoinnit (€€€, x) - Sähköisen ilmailun kehittäminen (€€, xx)
MUUT	- Kylien kärjet esiin (€, xx) - Kartoitus kärkipalveluista ja vierailukohteista (€, xx) - Kylätapahtumien järjestäminen (€, xx)	- Pyöräilymatkailun edistäminen (€€, xx) - Kylien maaseutumainen asuminen ja etätyö (€, x) - Matkailun kevyt-/osa-aikayrittäjyyden edistäminen (€, x)	- Kaavoitustarpeet (€€, x) - Asukkaiden ja toimijoiden houkuttelu (€, x)

